

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 28 oktyabr (bazar ertəsi günü) tarixli XXIV nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

ELAN

İqamatgah təəyyün [təyin edilməsi] və təxsis [ayrılması], Azərbaycan Cümhuriyyəti Daxiliyyə Nəzarətinə [Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən] icra edilməkdə isə də, zabitan [zabitlər] bu xüsusda əvvəla Bakı Komandanlığına müraciət edərək, alacaqları vəsiqələrlə Daxiliyyə Nəzarətində iqamatgah üçün təşəbbüsətdə bulunmaları elan olunur.

*Bakı Komandanlığı:
Mirlivə Mürsəl*

HÖKUMƏT QƏRRADADI

Azərbaycan Maarif Nəzarətinin əmri
23 təşrin-i-əvvəl [oktyabr] 1918

Nömrə 19
Dəmiryol ali-ibtidai məktəbinin müəlliməsi Minodor Dmıtriyevna Qotsiridzə məvacibi verilməklə iki həftəlik məzu-niyyətə buraxılır.

Nömrə 52
Məhəmməd Hüseynov Gəncə mahalı, Nuxu və Ərəş uyezdlərində müdiriyyət dairəsinə katib təyin edilir.

Nömrə 55
Gəncə zəkur [oğlanlar] gimnaziyasının müdirlik vəzifəsini ifa edən D. P. Budarin vaxtı-müəyyəndə [müəyyən edilmiş vaxtda] öz xidmətinə gəlmədiyinə görə, vəzifəsindən və həmişəlik üzrə xid-mətdən kənar edilir.

Əmr nömrə 46
20 təşrin-i-əvvəl [oktyabr] 1918
Əsgər cəm etməkdən ötrü, bu gün təşrin-i-əvvəlin 21-ində mənim idarəmdə olan nəhiyənin dördüncü hissəsinə azım ola-cağıma [gedəcəyimə] görə, mənim birinci müavinim MəlikAbbassova “Məcmuyi-qəvənin [Qanunlar toplusu] 715-inci məaddə ikinci cild” qanunu mövcibinə [qanununa uyğun olaraq] öz vəzifəsi icrasına başlaməyi təklif edirəm. Nəzərə alınmaqdən ötrü, bu barədə Nahiya idarəsinə elan olunur.
Bu əmrin surəti Gəncə valisinə təqdim edilməlidir.

Nahiya nəçalnikni İsrəfilbəyov

SÜLH QARŞISINDA

Dörd il yarım davam edib də mil-yonlarca can, milyardlarla mal aparmış olan hərbin nəhayət qurtarmaq üçün olduğu anlaşıl-maqdadır. Mühərib [savaşan] tərəflərdən Amerika ilə Almaniya arasında neçə müddətdən bəridir ki, mühəribəni bitirmək məsələsi haqqında notalar mübadilə edilməkdədir. İstanbuldan təlsiz teleqraflla verilən son xəbərdə, Almanıyanın Vilsona ikinci bir nota verərək, Müttəfiqlərin nə şərait [şərtlər] üzərinə barış-mağa hazır olduqlarını sorduğu bildirilir. Bu surətlə mütarikə [ataşkas] elanı və sülh müzakirətinin [müzakirələrinin] başlanması Vilsonla müttəfiqlərinin cavabına bağlıdır.
Hələ Almanıyanın birinci notasından məlumdur ki, Düvəli-Markəziyyə [Mərkəz Dövlətləri] ittifaqı Vilsonun 8 noyabr tarixli nitqində göstərmiş olduğu 14 maddəlik sülh programını qəbul edir. Fəqət mühərib dövlətlər hər hangi şərait üzərinə sülh əqd edəcək [bağlayacaq] olurlarsa olsunlar, bizim üçün başlıca bir məsələ var:

Ufaq [kiçik] millətlərin müqəddəratı!
Mələum olduğu üzrə, mühəribənin ibtidasından [başlanğıcın-dan] bəri, hər iki mühərib tərəfin diplomatları yeri gəldikcə “məzlum millətlərin hakimilər əlindən alınması” və “xırda mil-lətlərin kəndi müqəddəratının kəndisinə verilməsi” uğrunda dava etdiklərini meydana atmaqda idilər. Doğrudur, təleyi-hərb [hərb ilah] hangi tərəfə üz tutduqca, o tərəfin diplomatları, gözləri müvəffəqiyyət şöləsindən qamaşaraq, elan etmiş olduqları o böyük əsərləri qışman unudur, yaxud ikinci sıraya buraxırlardı. Lakin, bəinhamə [bununla belə] ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi, ümumiyyətcə təmin edilməmiş olduğu halda, yenə də hərbin böyük bir amili kimi meydanda idi. Həm böyləlikdə davam etməkdədir.

Həman mülahizə ilədir ki, bizcə bu gün sülh məsələsi meydan alaraq, neçə ildən bəri hərbin ağır yükü altında əzilməkdə olan bəşəriyyətə işıqlı ümid verirdi bir zamanda, ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi yenə bütün kümməliyyəti ilə araya atıl-malıdır.

Madam ki, hər iki tərəf məzlum millətlərin nicatı və “ufaq mil-lətlərin müqəddəratı” üçün hər b edirdi, şübhəsiz ki, sülh dəxi, səbəbi-hərb [mühəribənin səbəbi] olan məsələlərin hüsnihali [uğurlu həlli] ilə əqd edilməlidir.

Digər tərəfdən bütün bəşəriyyəti zəhmni işğal edən böyük bir məsələ var: Cəhənsüml hər b ümumi və digər olan sülh əqdə sabit sülh ilə qurtarmalıdır.

Bizcə sülh o vaxt sabit və ümumi olub daima davam edə r ki, bu hərbdən sonra ufaq-böyük bütün millətlərin mənafeyi təmin edilsin. Halbuki, ufaq millətlərin müqəddəratının özlərinə tapşırıl-ması məsələsi əsas qəbul edilməzsə, nainki ümum millətlərin mənafeyi, hətta bir çox “xırda” millətlərin mövcudiyyəti belə təmin edilməmiş olar. Bu isə, mütləqə sülhün təztez pozulmasına bais ola bilər. Deməli, ələmbibəşəriyyət bunca qurban verdikdən sonra, yenə də arzusuna nail olmaz.

Bu mülahizə ilə də ufaq millətlərin müqəddəratı məsələsi sülh konfransının iştiğal edəcəyi [məşğul olacağı] əsas məsələlərdən birisini təşkil etməlidir.

Fəqət, “özgə özəganin dərdini lələ bayatısıylə çağırır” demişlər. Sülhün daimi və ümumi olmasının ən artıq mənafeətdər və mənafeyi ilə bərabər, mövcudiyyəti-milliyəsi [milli varlıqları] dəxi daima təhdid altında olan ufaq millətlər, kəndi müqəddəratlarının həllini böyük dövlətlərdən gözləyərək özləri dinməz-söyləməz əyləşəcək olursalar, heç şübhəsiz tarixi bir xəta işləmiş və bəlkə ümid etdikləri səadətə bərabər, istiqlal və bəlkə mövcudiyyəti-milliyələrini qeyb etmiş olarlar.

Bundan dolayıdır ki, bizcə hal-hazırda ümum xırda millətlər - gərək yenici istiqlalıylat elan etmişlər, gərək ıralıdan müstəqil

yaşamaqda olanlar və gərəksə hələ istiqlalıyyət almayaraq böyük millətlərin təhti-hakimiyyətində [hakimiyyəti altında] bulunanlar - bu gün həməvaz olaraq [bir ağzıdan] səslərini ucaltmalı və milli hüquqlarının təmini, milli müqəddəratlarının kəndilərinə tapşırıl-masını bir səslə tələb etməlidirlər.

Ufaq millətlərin həpsi bu məsələdə birləşərək səslərini ucalt-salar, şübhə yoxdur ki, sözlərini eşitdirər və arzularına nail ola bilərlər. Ona görədir ki, şimdİ artıq xırda millətlər dəxi, milli müqəddəratlarının öz əllərində olması və hüquq və mövcud-ıyyətlərinin təmin edilməsini istədiklərini elam etməli [bildirməli] və bu uğurda ciddi təşəbbüsatə [təşəbbüslərə] girişməlidirlər.

Xəlil İbrahim

SÜLH ƏTRAFINDA

Lahey [Haaqa] Konfransı
Gözlənməkdə olan sülh müzakirətinin [müzakirələrinin] Laheydə olacağı məhafili-siyasiyyədə [siyasi dairələrdə] danışıl-maqdadır. Məsələ haqqında Flemenk [Hollandiya] Hökuməti ilə müxəbirə [danışiq] davam edir. Flemenk Hökuməti bu barədə öz razılığını xəbər vermişdir. Laheydə təcili surətdə Sülh Sarayı niza-ma salınmaqdadır. Ümumi cəlsələrin [iclasların] burada vəqe ola-cağı zənn edilir. Sülh konfransı ehtiyacatından [ehtiyaclarından] ötrü Beynəlmiləl Tribunal binası həmçinin hazırlanmaqdadır.

Almaniyanın Vilsona notası
Berlin 21 oktyabr. Cəhənba [bazar] axşamı Almanıya Hökumətinin Amerika Yekşənbə-Müttəfiqə [Amerika Birləşmiş Ştatları] Hökumətinə təslim etdiyi notanın məzmunu: Almanıya Hökuməti işğal edilən yerlərin təxliyəsi təklifini qəbul etdikdə, bu nöqtəyi-nəzərdə olmuşdur ki, təxliyə işlərini fəilən icraya qoymaq və mütarikə şəraiti [ataşkas şərtləri] əsgəri mütaxəssislərə vəgüzər edilməlidir [tapşırılmalıdır]. Bundan əlavə, cəbhələrdə olan qüvvənin bir-birinə nisbəti əsası sazışə idxal edilməlidir. Almanıya Hökuməti cüziiyyəti [detalları] düzəltməkdən ötrü gözəl şərait vücuda gətirilməsini Vilsona təklif etmişdir. Almanıya Hökuməti ümidvardır ki, Vilson alman millətinin şərfəinə və sül-hün əsası olan ədalətə müvafiq olmayan tələbatın [tələblərin] heç birini təsvib [təşdiq] etməyəcəkdir. Almanıya Hökuməti alman bərrİ [quru] və bəhri [dəniz] əsgərlərinə və camaatı [xalqı] üzərinə qanundan kənar və insaniyyətə müqayir [zidd] hərəkətlər haqqın-da atılan töhmətlər əleyhinə etiraz edir. Təxribat həmişə geri çək-ilməyi örtməkdən ötrü lazım olmaqla bərabər, beynəlmiləl hüququnca da bir mənada qullanılır. Alman əsgərləri xüsusi əmlakı mühafizə etməklə bərabər, mümkün qədəri əhali qeydinə qalmaq haqqında ciddi bir əmr almışlardır. Cinayət baş verən yerdə müqəssirlər cəzaya gəliftər ediləcəkləridir. Almanıya Hökuməti həmçinin, guya Almanıya bəhri əsgərləri [dəniz əsgər-ləri, matrosları] gəmiləri qərq etdikdə, nicat verici qayıqları da səmişinləri ilə bərabər qəsdən tələf etmələri barəsindəki bəyanat müqabilinə də etiraz edir. Almanıya Hökuməti böylə hadisələr baş verərsə, bu işin təhqiq edilməsi üçün bitərəf komissiyalara imkan verilməsini təklif edir. Sülh işlərinin müvəffəqiyyətli bir surətdə getməsinə mümaniat [manecilik] göstərici şeyləri dəf etməkdən ötrü, bütün sualtı qayıqları komandirləri naminə [adına] sərnəşin gəmilərini qərq etməmək əmrİ verilmişdir. Şərait-i-hazirə [hazırkı şərait] üzrə sualtı qayıqları öz üssülhərəkələrinə [bazalarına] qayıtmadan, bu əmrin hənı sualtı qayıqlarına çatacağına söz ver-mək olmaz. Vilson sülh əqd edilməsinin əsas şəraiti olmaq üzrə kontrolsuzluqdan nəşət edən [qaynaqlanan] başsızlığa istinad edici hər bir hökumətin bərtərəf edilməsini [aradan qaldırıl-masını] göstərir ki, bu da öz-özliyündə beynəlmiləl sülhü xələldər edə bilər [sülhə ziyan vura bilər]. Almanıya Hökuməti buna cavab verir ki: “Şimdiki qədar Almanıya İmperatorluğunda hökumət təşkilatına camaat nümayəndəliyi heç bir nüfuz yəti-rə bilməmişdir. Mühəribə və sülh məsələlərinin həllində məşrutə [konstitusuiya] qanunu camaat nümayəndəliyinin iştirakını lazım görməmişdir. Bu dairədə böyük təbəddülat [dəyişikliklər] vücuda gəlmişdir. Təzə hökumət, camaat nümayəndəliyinin arzusuna müvafiq, ümumi, müsəvi [bərabər], müstəqim [birbaşa] və gizli seçki qanunu əsası ilə vücuda gətirilmişdir. Reyxstaqda olan böyük firqə başçıları hökumət heyətinə daxil olmuşlardır.

Həmçinin, gələcəkdə Reyxstaq[da] əksəriyyətin etimadına məzhər olmayan [etimadını qazınmayan] heç bir hökumət vücu-da gətirilməməz və öz fəaliyyətini davam etdirəmməz. İmperiya Kançlərinin [Kanslərinin] camaat nümayəndəliyi qarşısında məsuliyyəti qənuılar ilə müəyyən və təmin edilir. Təzə Almanıya Hökumətinin birinci iqdamatı [təşəbbüsü] mühəribə və sülh məsələlərinin həllində camaat nümayəndəliyinin rızası lazım olduğu kimi, məşrutə [konstitusuiya] qanunlarının əvəz edilməsi təklifindən ibarət olmuşdur. Təzə üsuli-idarə [idarə tərzİ] davamının təmini bir tak qanun təminatı ilə olmalıyıb, bəlkə bu tərz idarə qanunlarının tərəfdarı və bu qanunların ciddi surətdə genişlənməsini tələb edən alman milləti əksəriyyətinin qüvvətli arzusı ilə ola bilər. Vilson və müttəfiqlərinin kimlə müəmilədə bulunmaları [kimlə danışiq, haqq-hesab aparmaları] haqqındakı istizahına [izahat tələbinə] bu surətlə açıq cavab verilmış olar ki, sülh və mütarikə təklifi əski məsuliyyətsiz və keyfəməyəsəyə [öz keflərinə] xidmət edən hökumətdən deyil, məsuliyyətli və bütün alman millətinin əksəriyyətinə istinad edən təzə hökumət tərəfindən sadir olmuşdur [meydana qoyulmuşdur].

AZƏRBAYCANDA

Gəncədə Hərbiyyə məktəbini bitirmiş birinci dəstə gənc zabitlərin oktyabrın 26-sında buraxılacaqları gözlənilməkdədir. Zabitlərin buraxılacağı gün təntənəli bir surətdə olacaqdır. Bu təntənəyə bütün hökumət ərkanı və Baş Hərbiyyə Komandanlığı dəvət edilmişdir.

Qaçqınların İrəvandan bəri gəlməsi
Nəfiə və Səhiyyə Nəzarətinin [Səhiyyə və Sosial Təminat Nazirliyinin] Gəncədən aldığı teleqramdan anlaşılır ki, İrəvan qaçqınlarının axıntısı son dərəcə kəsi-biddət etmişdir [şiddətlən-mişdir]. Bunlara ciddi və təcili müavinət [kömək] lazımdır.

Davacata [dava-dərmana] böyük ehtiyac müşahidə edilməkdədir. Qaçqınlar dəmiryol ilə Kürdəmirə gəlməkdədirlər.

NƏZARƏTLƏRDƏ
[NAZİRLİKLƏRDƏ]

Azərbaycan Hökumətinin 24 təşrin-i-əvvəldə [oktyabrda] vəqe olan iclasında Zurnabadda taun ilə mübarizə edici istasyonı hazırlamaqdan ötrü üç yüz min manat təxsis edilməsi [ayrılması] qərara alınmışdır.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin əsgərlər ehtiyacatından [əsgər-lərin ehtiyaclarından] ötrü mənzillər kirayə və təmir edilməsi üçün Daxiliyyə Nəzarəti [Daxili İşlər Nazirliyi] ixtiyarına yüz min manat para buraxılmışdır.

Azərbaycan Cümhuri Hökuməti 1919-cu il üçün hökumət siyahısı tərtib edilməsindən ötrü bir komissiya təşkil edilib və həmin komissiyaya bir sadr təyin etməyi Maliyyə Vəzarətinə [Nazirliyinə] təklif etmişdir.

ERMƏNİ-GÜRCÜ İXTİLAFI

Tiflisdən xəbər verilir ki, oktyabrın 19-unda gürcü hökumətinə bildirilmişdir ki, nizami erməni əsgərləri Kober mövqifi [stansiyası] ilə sərhəd körpüsü arasında ki məsafəni və Borçalı uyezdİ Sanain ətrafını tutmuş və Gürcüstandan çıxmaları haqqında alman əsgər-lərinin tələbinə baxmayaraq, yeni yerlər tutmaqda davam edirlər. Gürcü Xariciyyə naziri, erməni nümayəndəsi Camalyana bir nota verərək, Gürcüstan Hökuməti həmişə Ermənistan ilə sərhəd məsələsini sülh təriqi [yolu] ilə həll etməyə hazır olduğunu bəyan-la, böylə bir etilaf [razılıq] əmələ gəlmədən, erməni qoşunlarının Tiflis quberniyasına soxulmalarını erməni hökuməti tərəfindən Gürcüstan əleyhinə bir ədəvət kimi tələqqi [qəbul] edəcəyini bildirmişdir. Erməni nümayəndəsi həman gün Xariciyyə naziri müavininiylə görüşərək bəyan etmişdir ki, Borçalı uyezdindəki davalı yerləri ermənilər Osmanlı Hökumətinin rızası ilə işğal edirlər. Eyni zamanda hökumət qərarıdadına görə, Hərbiyyə naziri Gürcüstan hüddudunun müdafiəsi üçün tədbirlər görmüşdür: Sanainə göndərilmiş zirehli tren [qatar] raisi oktyabrın 20-sində xəbər vermişdir ki, Kober ilə Kalageran mövqifləri arasında ki kör-pünü ermənilər tərəfindən işğal edilmış görərək, Gürcüstan ərazisinin təxliyəsini tələb edici bir ultimatum vermiş və ayın 21-in-də əməl edilmişdir. Camalyan notanı öz hökumətinə göndərmiş və gürcü Xariciyyə nazirinə bəyan etmiş ki, hər iki cümhuriyyət hökumətlərinin dostana əlaqəni möhkəmləşdirmək uğrunda ki məsəisi [səyləri] nəticəsində, məsələnin hər iki millət üçün əlverişli bir surətdə sülh ilə həll ediləcəyinə ümidvar olur. Oktyabrın 23-ündə erməni Baş Vəzirİ [Baş Nazir] Kaçaznuni bir teleqraf çəkərək gürcü əsgərləri komandanlığı Şaqalı mövqifinin təxliyəsi haqqında ultimatum vermiş və erməni əsgərlərinə mövqifi boşaltmamaları barəsində hökm verilmış olduğunu bildirərək, təvəqqe etmişdir ki, gürcü əsgərləri həman durduqları xətdə saxlansınlar və sərhəd məsələsi sülh ilə həll edilsin. Bunun cavabında Hərbiyyə naziri, Kaçaznuniyə bəyan etmiş ki, gürcü hökuməti özü təklif etdiyi kimi məsələnin sülh ilə həllinə razıdır və gürcü qoşununa əmr olun-muşdur ki, durduğu xətdə dayanaraq davalı hərəkəti başlasın. Fəqət, həman gün gürcü hökumətinə xəbər verilmişdir ki, erməni qoşunları Korincin təxliyəsini tələb etmiş və sonra Korinc-Tsater xəttini tutaraq, alman qaraoqlıcasını çəkilməyə məcbur etmişlərdir. Vəz [vəziyyət] və əhvalı müzakirə edərək, gürcü hökuməti Xariciyyə nazirinə tapşırmışdır erməni vəkilinə xəbər versin ki, əgər erməni qoşunları türklər getmədən əvvəl tutduğu-muz xətti, Korinc, Tsater və Kamenka çayı ilə bərabər təxliyə etməsələr, yaxud Tiflis quberniyasında yeni ərazi tutsalar, gürcü hökuməti bu hərəkəti erməni hökuməti tərəfindən başlanmış bir mühəribə əməliyyatı kimi tələqqi [qəbul] edəcək və hər iki cümhuriyyət üçün hasıl olan fəna [mənfİ] nəticənin məsuliyyətini onun öhdəsinə atacaqdır. Nota Camalyana verilmişdir. Hökumət ixtilafın sülh ilə yatırılacağına ümidini kəsmir.

RUŞƏN ƏSRƏF BƏYİN
ŞƏRƏFINƏ ZİYAFƏT

Keçən güncü axşam, şəhərimizin üdəbə [ədiəbləri] və ziyalıları tərəfindən Bakıda müəsfirətan [qonaq olaraq] bulunan, türk ədəbi və şairi-şəhiri [məşhur şairi] Ruşən Əsrəf bəy həzrətlərinin şərfəinə Yay klubunun böyük zalında gözəl bir ziyafət verildi. Daha bir-iki sənə əvvəl xəyalımıza belə gələ bilməyən və yuxumuza girəmməyən “əcaibi” [qəribəliklər] qəbiləndən idi ki, əksəriyyəni müsəlmanlara qarşı qapısı bağlı olub da məhz zeydi-müsəlman-ların təfərrüc [aşırca] və istirahət yerli olan bu qəldə qəhrəman Türk Ordusunun bir tərəfdə musiqi orkestri guruldayıb, digər tərəfdə da yenə o nəcib millətin incə saz taqımı [heyəti] tərən-nümsaz olmaqla [tərənnümi etməklə], yerli müsəlmanların qəlbi-ni zövq və şövq ilə doldurdu. Bu tərəfdən dəxi natiqlər möhtərəm qonağımızın şərfəinə badənuş olaraq [qədəh qaldıraraq], gözəl-gözəl nitqlər söyləyirdilər.

Cavan şairimiz Cavad Əfəndi öz nitqində pək doğru olaraq, bizi düşməni əlindən xilas edib, istiqlalıyyətimizi özümüə qaytaran qəhrəman Türk Ordusunun əqəbinca [ardınca] türkün ürəfan [bilik, maarif] ordusu gələcəyini və möhtərəm Ruşən Əsrəf əfəndinin o ordunun müqəddimətülceysi [ordunun önündə gedən dəstə, kəş-fiyyət qrupu] mənzəlasında [yerində] olduğunu qeyd etdi.

Unudulmuş Azərbaycan ədəbiyyatını yenidən yada salmaq və bu ədəbiyyatın varlığını isbatə yetirmək haqqında illərcə çalış-maqda olan möhtərəm Firidun bəy Köçərli cənabları Azərbaycan şivəsi ilə gözəl bir nitq söyləyib, bizim də ədib və şairlərimizin hal və zaman itqizası [tələbi] ilə daim türk üdəbasını təqib etdiklərini bəyan qıldılar.

Azərbaycan dramənəvislərindən [dramaturqlarından] möhtərəm Nəcəf bəy Vəzirov cənabları haqlı olaraq söylədilər ki, biz Azərbaycan türkləri dilcə “piyada”yı. Başımızdakı fikirləri və qəlbimizdəki hissiyati bəyan etməyə dilimizdəki sözlər kifayət

etməyir. Çünki, əsrlərdən bəri bizi öz dilimizi unutmağa məcbur edirdilər. Maarif naziri müavini Həmid bəy Şahxatınski cən-ablarının nitqi dəxi bu yolda olub, dil tərəfdən məzur tutula-cağımızın [üzrlü hesab ediləcəyimizin] səbəbini bəyan etdilər. Allaha minlərcə şükür olsun ki, bu gün öz dilimizi azad və sərbəst bir surətdə yenidən öyrənməyə artıq mümaniat [manecilik] yoxdur.

Əziz qonağımız möhtərəm Ruşən Əsrəf bəy həzrətləri natiqlərimizə cavab olaraq, salis və bəliğ [bəlağətli] bir nitqlə məclis əhlini feyzyab etdilər. Ədib əfəndi bizim Bakıda, özünü ikin-ci bir İstanbulda zənn edirmiş. Təvəzö edərək söyləyirdi ki, mən bu şərfəə və bu ehtiramə layiq deyiləm, özüm də buraya Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susamışsınız ki, məni möhtərəm bir türk hesab edib də haqqımda bu qədər cənəfsənliq göstəriyirsiniz. Ədib əfəndi vadə verdi ki, İstanbul övdət edib də [qayıdıb] Azərbaycan qardaşlarını ziyarət qəsdı ilə gəlib, dərvişənə bir surətdə dönüb dolasmaq istərdim. Amma siz Azərbaycan türkləri bizim üçün o dərəcədə susam

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 28 oktyabr (bazar ertəsi günü) tarixli XXIV nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

SAĞALMAZ YARALARIMIZ

“Kaspi” qəzetəsinin 89-cu sayında “Mart vüquatına [hadisə-lərinə] aid” sarlövhası ilə dərc edilmiş sayanı-dıqqət [dıqətalay-iq] bir məqaləni biltərcümə [tərcümə edərək] qarılərimizə [oxuyucularımıza] təqdim ediriz:

Tiflis “Vozrajdeniye” qəzetəsi may sayılarının birində mart axırlarında Bakı vüqatı-müəssifasını [kədarli hadisələrini] mövsuq vərəqələrlə [mötbəər sənədlərlə] təşrih edən [açıqlayan] “Ağa Xas” imzası ilə çap edilmiş bu məqalə ancaq bu halda burada alındığından, bu maraqlı əhvalatdan əhali yeni hali [xəbərdar] ola bilir:

Miralay Maqalov qitəsi [hərbi hissəsi] ilə işğal olunmuş Hacıqabul mövqifinə [stansiyasına] nisan [aprel] ayı vəsətində [ortasında] iki vəqondan ibarət bir qatar varid oldu. Vəqonlarda poçt-teleqraf məmuru Pavel Aleksandroviç, iki teleqraf məmuru, on texnik və qitələr [hərbi hissələr] bulunurdu. Şuprovic yədində [əlində] onun Bakı və Tiflis şəhərləri arasında olan teleqraf və telefon xətlərini təmirat üzrə Şaumyan tərəfindən məmur olunduğunu [vəzifələndirildiyini] haiz [göstərən] bir vəsiqə bulunmuş və təhərriyat [əxtəriş] əsasında Şuprovic üzərində Bakı bolşevik komissarı və eyni zamanda Gəncə Erməni Milli Komita idarəsi müdiri Tarayev tərəfindən məzkur [adı çəkilən] komitəyə olan bir məktub bulundu. Bu məktubun məzmunu ermənilərin nə mərməda olduqlarını qəyət aşkar şərh etdiyinə məbni [görə], bunun tibqi olaraq [eynən] çap edilməsi lazım görülür. Məktub da budur:

“Əziz arxadaşlarım, mənim Gəncədən əzimetim [gedişim] pişəvaxt [qabaqcadan] müqərrər edilmiş [qərarlaşdırılmış] olsa da, o qədər tez oldu ki, sizinlə görüşüb Bakıda olacaq hərəkətim haqqında sizdən bir təlimat ala bilmədim. Mahəzə [bununla belə], komitədəki fəaliyyətim və vəzifəmdən biza ən zəruri şeyləri bildiyimdən, lazimələri [lazım olan şeyləri] bey etməyə [almağa] başladım. Ən ibtidə da [əvvəl də] koks aramağa, ciddən [ciddi] hərəkətə iqdəm etdim [girisdim] və ənvai-müsbətlə [bir çox çətinliklə] 60 pud buldum. Bu koks Aram Verdiyən üçün olmayıb, sənətxanalara [sənaye müəssisələrinə] təxis edilmişdir [ayrılmışdır]. Birinci dəfə olaraq iki meşək göndərirəm. Bunun sizə vüsul ola [çata] biləcəyini yaqin edə bilmədiyimdən, qüsuru [qalanı] burada məhfuzdur [mühafizə edilir]. Aram Verdiyən üçün çox məşəqqətlə üç ədəd baqır [mis] əritməyə məxsus tiqel buldum. Bunların iki ədədi xas [xəlis] ingilis işidir [malıdır].

Daha da iqtizə edərsə [lazım gələrsə], rus tiqeli bulmaq mümkündür. Fiati [qiyməti] 100 markaya. Fəqət bunlar və başqa lazimə əşyalar bey edilmək üçün üç min rublə daha lazımdır. Gətirdiyim üç min rublənin nəyə sərf edildiyini buradakı vəsiqədən anlarınsız. Arxadaşım Gülxəndənyanla həmrəy olaraq min iki yüz rubləyə bir teleqraf aparatı və 45 pud dəmir bey etdim [aldım]. Fəqət bunların cümləsi ilə kifayət etmədim.

Stepan Şaumyanın sizə və mənə olan rəğbətini gördükdə, sizlə onun irtibatına [rəbitəsinə, əlaqəsinə] məxsus və bundan bir xətt də Milli Müşavirə Məclisinə ayrılmaq üzrə bir teleqraf xətti çəkilməsinə Stepani mayıl [razı] etdim və bu xətt yapılmaq üçün Pavel Aleksandroviç əzim oldu [yola düşdü]. Məzkur [adı çəkilən] xəttə təxis edilmək [ayrılmaq] üzrə məccənan [pulsuz] iki ədəd teleqraf və iki ədəd telefon aparatı, lazimi miqdarda batareyalar, on verst ələ dəmir tel ki, bunların cümləsi on min rubləyə mal ola [başə gələ] bilər və məzkur xətt təmiratına sərf ediləcək qədər məbləğ Şaumyan tərəfindən mənim kəfalətimlə [zəminliyimlə] əta edilmişdir [bağışlanmışdır]. Tədad olunan [sadalanan] əşyanı Pavel Aleksandroviç kəndisiylə götürür. Bu gözəl hədiyyə bir ay müddətində mənim məcburi sükutuma qarşıllıq ola biləcəyini ümid edirəm.

Bundan başqa bura cəbhəsində artıq lazım olmadığı halda, iyrimi ədəd telefon aparatı, altmış verst telefon və teleqrafa məxsus yer altından çəkilən dəmir tel (kabel) bizim mahal üçün verilməsini Stepan Şaumyan vəd etmişdir. Pavel Aleksandroviç işinə iki-üç verst kabel kafidir. Qalan altı-yeddi verst kabeli siz Zurnabaddan o yana olan yavuuq köyə qədər xətti uzatmağa qullana bilərsiz. Cəmi [bütün] Bakı vüqatı [hadisələri] haqqında Pavel Aleksandroviç sizə müfəssələn məlumat verər. Ancaq Atebəkyanın qətl edilməsini sizə xəbər verirəm.

Türk dilində intibahnəmə [təbii fəvqəsi] göndərirəm. Bunların müsəlman köylərində paylanmasını burada çox arzu edirlər. Cümlənizin əllərini sıxırəm, xalası-qəlbələ [səmini-qəlbələ] arxadaşllıq salamını təbliğ edən S. Turxan.”

“Dəmirlə koks başqalarını şüphələndiməyə səbəb ola biləcəyinə məbni [görə], yaxşı olar ki, nemsəllərdən rica edəsiniz məzkur [adı çəkilən] əşyanı onlar götürsünlər. Guya Kolonya [Köln] üçün imiş”. “Yenə də o”.

Bu məktubdan başqa Şuprovic üzərində Gəncə erməniləri isminə erməni dilində yenə də məktublar bulunmuş. Həman məktublarda vahiməli Bakı faciəsini belə yazırlar:

“Üç gün müddətində şəhərin tədminə hissələrində onları (müsəlmanları) tələf etməyə davam edildi və müsəlman evləri yandırıldı, bir kimsə salamat azad edilmədi. Cümləsini bərbəbir öldürürlərdi. Bu adi bir qırğın idi. Soqaqlar meyitlərlə dolmuş idi. Nikolayevsk soqağından meydana qədər bazar tamam yandırıldı. Gəncənin əvəzi çıxdı. Uşaq, böyük, arvad və kişi heç kəsə qarşı qoyulmayıb, hamısını qətl edirlər. Daşnakaşqanların bitərəf durmalarına inanma, bunlar yolları tutdular ki, köylərdən imdada kimsə gələ bilməsin. Həmidyyə, İsmailyyə binaları və Dikaya Divizya qışlası yaxıldı. Bu halda Müsavat bürosu yanır. Müsəlman hissəsində salamat bir ev qalmadı. Cəmi [bütün] müsəlman ev, dükən və mağazaları talan edilib, yaxılmışdır.

Çocuqlar nə vaxt gələcəklər, göndər, bunları götürüb, şad olsunlar. Bir müsəlman həyatına daxil olub, burada otuzdan qırxa qədər çocuq, arvad və erkək cənazələrini quru yerdə buraxılmış gördüm. Müsəlmanların tələfatı, yalnız qətl edilənlər böy-əlti minə qədərdir. Rüzgar [külək] mane olmasaydı təyyarələr göyə qalxıb, quvvələrlə birikdikdə [birləşdikdə] bunların təkmilini [hamısını] dənizə tökməklə, bir dəfə olaraq bunlardan xilas olmaq mümkün idi. Lənkarən, Petrovsk işğal edilmiş, Şamaxıya və Hacıqabula əsgər göndərilmişdir. İyirmi-iyirmi beş günə qədər Gəncədə olmağımıza ümid edirəm.

Gəncə bir azca da davam etsin [dözsün], Amazasp böyük cəsərat göstərib onları gözəl əzdi.”

Şuprovic və onun məyyəyatında [yanında] bulunanları hamil [aparan] qatarda Tarayevin məktubunda yazılan əşyanın cümləsi mövcud idi. Bunlardan başqa, Şuprovicdə Bakı ilə Gəncə aralarındakı mövqiflərin [stansiyaların] isimləri, şifrəsi və patlan-çıqlar bulundu. Baqır [mis] ərildilməyə məxsus tiqel və başqa şeylər Tarayev tərəfindən Gəncə Erməni Milli Komitəsi rəisi və hal-hazırda Quberniya komissarı müəvini Məlxəzovə təslim edilmək üçün verildiyini Şuprovic və onun adamları iqrar [təsdiq] etdilər. Bakı faciəsində firqə mənsubiyyəti mülahizə edilmədiyi [nəzərə alınmadığı] məzkur şəxslərin təqirətdən [ifadələrindən] aşkar olurdu. Belə ki, intelligentlərlə bərabər, bolşevik fəhlə müsəlmanlarını da öldürürmüşlər. Buna da səbəb, məzlumların müsəlman olmaları imiş.

Tarayev məktubunun əhəmiyyətli yeri Məlxəzovun müsəlman köylərində nəşr edilmək üzərə bolşevik ədəbiyyatı göndərilməsi bəyan olunan yeridir ki, bu da Gəncə quberniyasında lazimə qədər aşkar və əşnalarin xətirəsi üçün, Zülqədər və başqa mülkədarların qətl edilməsinə dair olan hərəkətlərdən bir nümunədir.

Şuprovic və onun arxadaşlarından bulunan övrəq [sənədlər] Revolyusyon tribunalına [İnqilabi tribunala] verilmişdir. Bunların məzmunundan Bakı faciəsində ermənilərin qayələri nə olduğu aşikardır. Ermənilərin Bakıda bolşevik namı [adi] ilə yəpdiqləri təşəbbüsət [işlər, hərəkətlər], bolşeviklik üçün olmayıb, bolşevikliyə ancaq burası bənzəyirdi ki, bisiləh [silahsız] və məzlum əhalini qorxutmaq üçün heç bir iqdəmatdən [addımdan] çəkin-məyirlərmiş. Bakıda bigünəh əhalini dənizə töküb, onları suda boğmağa da iqdəm edilirmiş.

İrəvan quberniyasında mitralyoz və top vasitəsilə 199 köy təxrib edilib [dağıdılıb], müsəlman yurduna erməni qaçqınları dolmuşdur.

Şamaxı mahalına dörd min nəfərdən ibarət bir qitə [hərbi birlik] göndərilib, əhali tədib edilir [cəzalandırılır] və dörd min əsgərin yüzdə səksəni erməni olur. Bunların cümləsindən [hamısından] Bakı faciəsi nə məram üzrə oynandığı və bu faciə əsasında ermənilər nə vəzifədə bulundurları mənəcə aşkar olsa görəkdir.

Məhəmməd

BİR ZIYA [İTKİ]

Bu günlərdə kimsə xəbərini bilmədən, otuz beş ildən bəri Bakı türk və müsəlman səhnəsində bitəmənnə [tamənnəsiz], könüllü surətdə çalışaraq, bu uğurda hər şeyindən keçən aktyorlarımızdan Kərbəlayi Cahangir Zeynalov vəfat etmişdir. Kərbəlayi Cahangiri Bakıda tanımayan bir kəs yoxdur. 18 Mart hədisəyi-müəs-sifəsindən [kədarli hadisəsindən] sonra, başqa türk və müsəlman-lar kimi İrana fərar etmiş [qaçmış], 6 ay bir müddət orada yaşamışdır. Son günlərdə İrandən öz yurduna övdat etmiş [qayıtmış], xəstələnrək vəfat eyləmişdir.

Ölüm haqdır. Kimsə bunun əlindən təxli-si-giribən [yaxasını] xilas edəmməyəcəkdir. Kərbəlayi Cahangirin bu surətlə vəfat edərək, çalşıdığı maarif və xeyriyyə cəmiyyətləri üzvlərinin və aktyor arxadaşlarının və mətbuat xadimlərinin xəbəri olmadan dəfn edilməsi təəssüf ediləcək, bəlkə əfv edilməyəcək bir haldır. Zəmanəməz o qədər keşməkeşli bir hal almışdır ki, kimsə öz yaxın tanışlarından belə olsun vaxtlı-vaxtında xəbər tutamır. Kərbəlayi Cahangirin vəfatı və dəfni də bu qəbil olmuşdur. Lakin onun qəvmqərəbəsi vəfatı xəbərini qəzetə elanları ilə xəbər verə bilərdilər ki, bu bizim şəhərimizin adətidir. Nəsilə [necə olmuşsa] burasına etinə edilməmişdir.

Kərbəlayi Cahangir otuz beş sənə bir zamandır ki, səhnə və teatro işlərində çalışır və öhdəsinə götürdüyü müzhik [gülməli] rolları layiqincə ifa edirdi.

“Hacı Qara” və “Hacı Qəmbər” komediyalarının qəhrəmanları dərxiət edirlərkən [yada salınarkən], ixtiyarsız olaraq insanın nəzərində Kərbəlayi Cahangir təcəlli edir [canlanır]. Son on ildə faciələrdə də iştirak edib, birinci dərəcə baş rollar oynayırdı. Hər nə qədər yaşı atılmış beşi təcavüz etmişdisə [keçmişdisə] də, ruhu cavan idi. Vaxtilə Bakıda təşkil edilmiş “Nicat”, “Səfa” və “NəşriMaarif” kimi cəmiyyətlərdə idarə üzvü sifəti ilə çalışmışdır. Kərbəlayi Cahangir yanılmayırsam, Azərbaycan səhnəsində ən ixtiyar [yaşlı] aktyor idi. Tanrının rəhmətində olsun.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Neftçilər Şurasında

Tağı bəy Səfərəliyevin Ticarət və Sənəat [Sənaye] nəzirinin müavinliyinə təyininədən naşi [təyini səbəbindən], Neftçilər Şurasının üzvlüyünə mühəndis Rüstəm bəy Sultanov intixab edilmişdir [seçilmişdir].

Ümuri-Xeyriyyə və Nəfia [Xeyriyyə və Sosial Təminat] nəzirinin Göyçay və Şamaxı əhalisinə şəhər anbarlarından dərman buraxmaq barəsindəki təklifinə şəhər bələdiyyə idarəsi cavab vermişdir ki, axır vaxtlarda şəhər anbarlarından dərmanların azalmağından dolayı, yaxın zamanda xəstəxanalarda dərman belə tapılmayacağı hiss edilir.

Məhkəmə müəssisələri təşkil

Bu günlərdə müxbirimiz Bakı nəhiyə məhkəməsi sədri Pərçixin ilə müsəhibədə bulunmuşdur. Pərçixin cənabları məsələni böylə təsvir edir:

Məhkəmə müəssisələrinin təşkil şəhərdə bitmişdir. Hal-hazırda bir çox istintə komissionları və başqa müəssisələrdən məlumat və ərizəhə [ərizə] gəlməkdədir. Səbiq qulluqçular öz yerlərini tutmuşlar. Qazalarda əhval vəxəmat kəsib etmişdi [ağır vəziyyət yaranmışdı]. Səbiq məmurları bulmaq çətindir. Yenilər isə qəzalara getməyə razı olmurlar. Bu işi bir qədər də müsəlman məmurları yoxluğu çətinləşdirir. Müsəlman əhalisi olan yerlərdə müsəlman məmurları bulunması ən lazımlı məsələdir. Məhkəmə işləri məhəlli [yerli] lisanəda olmalıdır. Kərgüzərliq isə hələlik rus lisanında olacaqdır.

TRANSLİTERASIYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

“civarında”: yanyörəsində.

“düşmək”: yıxılmaq.

“ötüşmək”: civildəşmək.

“üşmək”: toplaşmaq.

“ötədən”: uzaqdan.

“muttasıl” (müttəsili): daima.

“qaval”: titək.

“ıfalammaq”: öyütmək, xırdalamaq.

“furun”: soba.

Dəyirman

“Düşünməz heç gec, erkən”: Bu misra qəzetdə belə getmişdir: “Düşünməz heç kim, erkən”. Şeyrin Türkiyədəki nəşri əsas alınaraq, misra düzəldildi. (Bax. “Tələbə dəftəri” uşaq jurnalı, cild 2, sayı 32, səh. 516.)

Ümumiyyətlə, məhkəmə işləri təşkilatı yaxın zamanda yaxşılaşacaqdır. Miri [mülki] şöbənin əvvəlinci iclası olmuşdur, cinayət şöbəsi isə hələlik işə başlamamışdır. Məhkəmənin böyük salonunun Türk Hərbi məhkəməsi tərəfindən tutulması, işi bir qədər da geriyyə atır.

Pərçixin cənabları müsəhibəsinin nəticəsində [sonunda] demişlər ki, məhkəmə işlərini düzgün bir hala salacağına itminan [arxayınlıq, əminlik] hasil etmişdir.

Edam

Dün Bakıda bir neçə adam asılmışdır. Bunlar özbaşına axtarış yapmaq, oğurluq və sairə kimi cinayətdə ittiham edilirləmiş.

Rus Milli Komitəsində

Zaqafqaziya Rus Milli Komitəsi Tiflisdəki səfirimiz vasitəsilə Azərbaycan Hökumətinə müraciətlə, Milli Komitanın Barsov nam [adlı] nümayəndəsinin Azərbaycana gəlməsinə müsəidə [icazə] istəmişdir. Barsov Azərbaycandakı ümuri-xeyriyyə [xeyriyyə işləri] ilə tanış olmaq, xüsusən mal mübadiləsi üçün müzakirətdə [müza-kirələrdə] bulunmaq üçün gəlir. Bakıdakı Komitə şöbəsi Ticarət və Sənəət [Sənaye] nəzirindən Barsovvun gəlməsinə müəhiirətdə bulunmağı [köməklik göstərməyi] rica etmişdir.

Bakı üçün yanacaq

Bakı Bələdiyyəsinin Ərzaq şöbəsi qərar qoymuş ki, Bakı əhalisi və hökumət idarələri üçün məhruqat [yanacaq] tədarük etsin. Aleksandr Kostenic Ərzaq şöbəsi tərəfindən vəkalətan Dərbənd mövqifində [stansiyasınadək] gedəcəkdir ki, mövqiflərdə hazır olan odunları Bakıya gətirsin.

XARİCİ XƏBƏRLƏR

Nikolay Nikolayeviçin edam edilməsi

Jeneva [Cenevrə] İsveçrə mətbuatına Tsarski Selodan verilən xəbərlərə görə, səbiq Rus ordusu Baş komandanı Nikolay Nikolayeviç təşirini-əvvəl [oktyabrın] 16-ncı gecəsi edam edilmişdir.

Berlin Almaniya Ərkani-Hərbinin [Baş Qərargahının] nümayəndəsi siyasi müşavirdə bəyan etmişdir ki, Almaniya müharibəni bitirməyə məcburdur, halbuki işbu müharibəni məğlub olmadan davam etdirə də bilər. Bu məlumat Vilsonun cavəbi notasına çox təsir etmişdir.

Kiyev Sofiya Meydançasında ukraynalılar nümayiş yapmışlar. Rusiya hüddudundan Almaniya qoşunları 10 çağırım içəri çəkilirlər. Amerika Hökuməti Ukrayna istizahına [izahat tələbinə] cavab olaraq demişdir ki, Sülh konqresində bütün Rusiya nümayəndələrini görmək istəyirlər.

Moskva Fransa mətbuati məmliəkətdə aclıq başlanmasını qeyd edirlər.

Kiyev Şura Hökuməti Voronejə köçür. Ruhani və burjuaziyyəyə istehkamət işlərində işləmək qəsdilə səfərbərlik elan edilmişdir.

Kazanda

Bolşeviklər vürudundan [gəlişindən] sonra fəhlələrin yeni üsyanı olmuşdur. Bunlar səfərbərlik, quldurluq, həzlər [müsadirələr] ələyhinə etiraz edirmişlər. Üsyan yatırılmışdır. 61 fəhlə, 380 burjua, ruhani və zabıt gülləbaran edilmişdir. 4000-dən ziyadə əhali həbsə alınaraq 500 min manat təminatı-hərbiyyə [hərbi təminat] tələb edilmişdir. İşbu məbləği 4 günə kimi verməlidirlər. Verilməzsə rəhn [girov] surətilə həbsə alınmışlar qətl ediləcəklər.

İspanyol nəzləsi [ispan qripi] ilə mübarizə

Avstriya ordusu tabiblərindən Karnəsəviç ispanyol nəzləsi ələyhinə dərman tapmışdır. Bu ələc yaxşı nəticələr verir. Ən yaxın zamanda məcburən bütün Avstriya ordusunda əsgərlərə peyvənd edəcəklər.

Leninə suiqəsd

Leypsiq 18 təşirini-əvvəl [oktyabr]. “L. V. Q.” qəzetəsinin Kiyev müxbiri teleqrafən [teleqraf vasitəsilə] xəbər verir ki, Kurskda Leninə yenidən suiqəsd edilmişdir. Lenini çiyindən tapanca qırşunu ilə yaralayan canı dərdaş edilmişdir [tutulmuşdur].

Rusiya Cümhuriyyəti

“Q. F.” Londradan xəbər verir: “İngiltərə hökumət məhafilində [dairələrində] bir böylə şeyiə dəvəran edir [gəzir] ki, Etilaf hökumətləri bolşeviklərlə mübarizə edən bütün firqaqlarla müza-kirədən sonra qət etmişlər mərkəzi bir Rusiya Cümhuriyyəti təsis edərək ayrılmış başqa-başqa hökumətləri işbu mərkəzə ilhaq etsinlər və gələcək rəisi-cümhurun [dövlət başçısının] kim olacağı məsələsi də məhəlli-müzakirəyə qoyulmuş [müzakirəyə çıxarılmış] imiş. Əvvəllər Kerenskinin namizədliyi təklif edilsə də, burjuaziya tərəfindən rədd edilmişdir. Kerenski Amerikaya gedib təbliğat yapmaq layihəsindən vaz keçmişdir. Ehtimal ki, Kerenski Arxangelskə qayıdıb hökumətdə bir yer tutana kimi orada qala-caqdır.”

Şimali Qafqaziya

Şimali Qafqaziyaadan Tiflisə gələnlərin dediyinə görə, Kislovodsk Kuban kazakları tərəfindən işğal edilmiş, Pyatigorsk isə hələlik bolşeviklər əlindədir. Buraya Andijyevski nam [adlı] bolşevikin təhti-komandasında [komandanlığı altında] qoşun qitəsi [hissəsi] gəlmişdir. Bu şəxs məhəlli [yerli] qırmızı qvardiyası qovub ərkani-hərbini [baş qərargahını] isə güllələmişdir. Qırmızı qvardiya komandanı Bilenkoviç həbsə gəlmişdir. Qırmızı qvardiya zabitanını [zabitlərini] şiddətlə təqib edirlər. Bunları qətdən müqəddəm [öldürmədən əvvəl] gözəlini çıxarı, dillərini belə kəsirlər. Kislovodskda qırmızı tədhiş [terror] elan edilmişdir.

Ermənistanda

“Orizon” qəzetəsinə İrəvandan xəbər verilir:

“Təşirini-əvvəl [oktyabrın] 5-ində Türkiyə Hökumətinin Qafqaziya Ordusu Baş komandanı Xəlil paşa həzrətləri İrəvana varid olmuş [çatmış], həman gün də Təbrizə azim olmuşdur [getmişdir]. Xəlil paşanın əzimətdən [gedişindən] sonra Türkiyə hərbi anbarlarından, bir ay bundan irəli komandan tərəfindən erməni hökumətinə vəd edilmiş olan 12 min pud buğdanın verilməsi barəsində əmr verildi.”

Bununla bərabər xəbər gəlmiş ki, Türklər Qarakilsə ilə Lorini təxliyə edərək erməni hökumətinə işbu yerləri təhvil götürməsi təklif edilir. Təşirini-əvvəl [oktyabrın] 3-ündə katolikos İrəvana gəlmişdir. Katolikos türk səfiri Məhmad Əli paşanı ziyarət etmişdir. Paşa katolikosu məmnuniyyətlə qəbul edərək şərafinə bir ziyafət vermişdir.

“J. D.” qəzetəsinin xəbərlərinə görə, Türkiyə Hərbiyyə nəzirinin əmri mövcibinə [əsasında] Azərbaycan Hökumətinə təklif edilmişdir ki, Ermənistandakı qaçqınlara 90 min pud buğda buraxlsın.

Satılır

Yatacaq, qonaq, xörək odalarından [otaqlarından] ibarət və qeyri gözəl müəllafat [ev əşyaları], xalı və pərdələr satılır.

Ünvan: Vrangelski və Persidski caddələrindən küncündə Budaqovun evi. Nömrə 7/10, otaq nömrə 5. İkinci mərtəbədə. Görmək mümkündür saat 2-dən 8-ə kimi.

225

Diş həkimi Məlcərski

Torqovaya soqaqda Muxtarovun xanəsində nömrə 15. Dişlərə tədavi edir, doldurur, ağrısız irac edir. Gözəl altın və sairə dişlər emal edir. Xəstələri qəbul edir: sübh saat 9-2-yədək.

210

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və qızıl üzərində səbiq Berlin şəhər müalicəxanasının müdiri nəzarəti altında süni dişlər qayırılır.

Qəbul edir: səhər saat 9-dan 1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216

Diş müalicəxanası

S. M. İtkinin süni diş laboratoriyası

Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Təzə üsulla farfor və qızıl dişlər qon-darılması. Dişlərinin qaydırılmaq və diş qoydurmaq xəhişində olan-lar səhər saat 9-dan birə və 4-dən 6-ya qədər qəbul olunurlar.

Ünvan: Bolşoy Morskoy küçədə 37 nömrəli ev, telefon 06-25.

208

Müsəlman diş təbibəsi Ayna xanım

Malakan bağının qarşısında Zeylidsənonun kabinəsində hər gün xəstə qəbul və hər növ diş emal və tədavi [müalicə] edir. Zabitan və əfradin [zabitlərin və əsgərlərin] dişləri əhvan şəraitlə [müna-sib şərtlərlə] tədavi və emal edilir.

213

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrəzini [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Morskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209

Arvad diş həkimi Z. A. Şexter xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görüldür. Qiymətlər münasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Saadət mədrəsəsi bununla ümuma elan edir ki, şöbə və sinif-lərə ərizələr qəbul olunur və təşirini-səninin [noyabrın] birindən etibarən mədrəsələrdə dərslər başlanacaqdır. İdarə açıqdır səhər saat 9-12-yədək. Adres: Suraxanski soqaq,nömrə 197. “Saadət” idarəsi.

227

Satıram

Hamı damiryollarına cövhar, neft, mazut və yağ vəqonlarına dublikatlar.

Bakı Hacı-Turxan neft şirkəti kontor. Qorçaqovski caddədə Kontrol pereulokunun [döngəsinin] küncündə, nömrə 17-3. Telefon nömrə: 12-08.

229

Bu günlərdə Üçüncü Ünas [qız] eda-diyyəndə [gimnaziya] türk dilində əlifba, birinci və ikinci ehtiyat sinifləri açıldığından, arzu edənlər ərizəhə [ərizə] təqdim etməkdə müsariət etsinlər [tələssinlər].

Məktəbin dəftərxanasında hər gün saat 10-dan 2-yə qədər ərizəhə qəbul edilir.

226

Müdirlər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli Şəfi bəy Rüstəmbəyli

Xarici xəbərlər:

Leninə suiqəsd

“L. V. Q.”: “Leypsiqs